

NOAH: hulp in tijden van hoog water

De aanpak van hoog water valt of staat met de uitwisseling van informatie. Die informatie moet dan wel overal, gelijktijdig en uniform beschikbaar zijn. Daar wordt met EU-steun en met de nodige burgerzin aan gewerkt.

— Jelle Leenes

De directe aanleiding voor het project NOAH was de wens om de toenemende onrust bij stijgende waterstanden te reduceren. De afgelopen jaren zag je dat, hoe hoger het water komt, hoe onprofessioneler mensen gaan werken. Emoties gaan een hoofdrol spelen, mensen stellen verkeerde vragen en krijgen geen eenduidige antwoorden, iedereen wil zelf oplossingen bedenken en uitvoeren, bestuurders belanden in een verlamme machtsstrijd. De juiste informatie op het juiste moment op de juiste plaats kan dat voorkomen. Dat is wat NOAH beoogt'.

— Bondiger kan Ludolph Wentholt van de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) het niet samenvatten. Wentholt stond mede aan de wieg van het NOAH-project. Het lukte de STOWA bovendien Europese subsidie voor het project in de wacht te slepen. Het project (genoemd naar de Ark van) loopt van 2004 tot 2006. Kosten: circa 6,5 miljoen Euro. De Europese Unie neemt via de EU-Interreg IIIB fondsen de helft van dat bedrag voor haar rekening.

— De STOWA is leading partner in dit transnationale project. Andere deelnemers zijn vier Nederlandse waterschappen (Rivierenland, Roer en Overmaas, Aa en Maas, Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden) en Rijkswaterstaat RIZA. De Duitse deelnemers zijn de Hochwasserschutzzentrale Köln en de deelstaat Baden-Württemberg. Waarnemend zijn experts en adviseurs van waterbeheerorganisaties in Ierland, Frankrijk, Engeland, Schotland en Polen. Bij de STOWA zijn ze inmiddels druk bezig om het NOAH-project gestalte en bekendheid te geven.

— Twee doelstellingen van het NOAH-project springen direct in het oog: de

ontwikkeling van een internet-georiënteerd hoogwaterinformatiesysteem FLIWAS (FLood Information and WArning System) alsmede de mogelijke oprichting van zogenoemde hoogwaterpartnerschappen naar Duits voorbeeld, waarin overheden, burgers en andere belanghebbenden zijn vertegenwoordigd.

— De ontwikkeling van FLIWAS is inmiddels ter hand genomen en geniet bij waterbeheerders al enige bekendheid. Hoogwaterpartnerschappen daarentegen zijn in Nederland geen gemeengoed. Daarover later meer. Het is blijkens de NOAH-project-beschrijving in elk geval de bedoeling om genoemde partnerschappen, in welke vorm dan ook, in 2006 te gebruiken om FLIWAS met 'realistische oefenin-

De juiste informatie op het juiste moment op de juiste plaats

gen' onder een breder publiek bekend en toegankelijk te maken.

— Ter vermindering van misverstanden: FLIWAS is geen revolutionair nieuw systeem. Het bouwt wel integraal voort op stelsels en bouwstenen van bestaande voorzieningen zoals hoogwatervoorspellingssystemen, geo-informatie, hoogwaterdraaiboeken, inundatie-risicokaarten en calamiteitenplannen. Relevante data van al deze systemen worden gebundeld en via internet (voor de kenners: met een webbrowser toegankelijke interface met GIS-functionaliteit) beschikbaar gesteld.

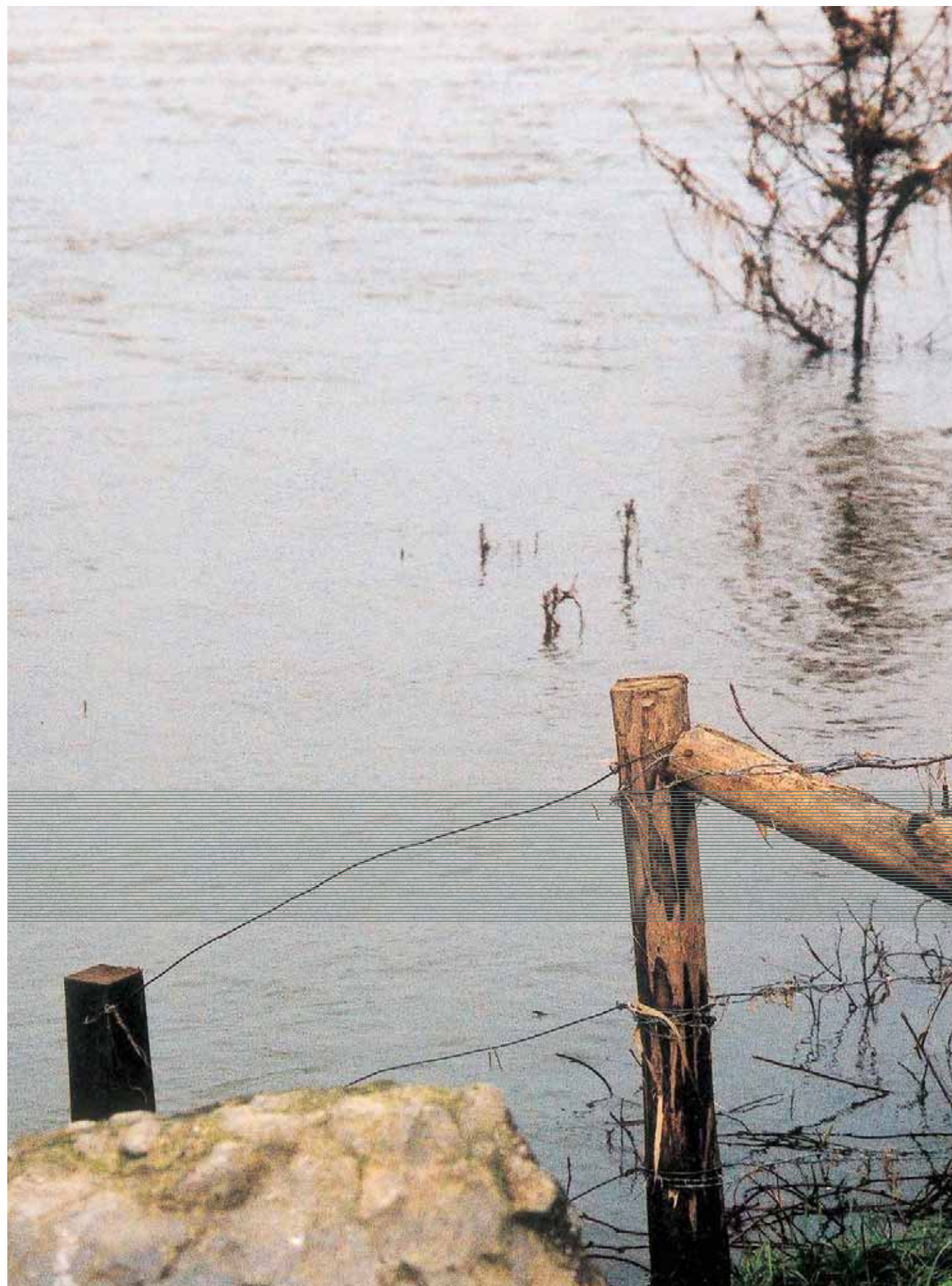
— De functies van FLIWAS zijn zo eenvoudig beschikbaar. Met mobiele units

(PDA's, laptops, mobiele telefoons) kan zelfs in het veld toegang tot FLIWAS worden verkregen. Bestuurders, technische professionals én burgers kunnen er zo – ieder op hun eigen niveau – snel en handig gebruik van maken.

— Het is de bedoeling om FLIWAS na ontwikkeling en na een testfase drietalig (Nederlands, Duits en Engels) in te voeren in de beheersgebieden van de NOAH-projectpartners. De modulaire opbouw van het systeem maakt het de gebruikers mogelijk om de door hun gewenste functionaliteit zonder overbodige opties en rekening houdend met de eigen wensen en/of omstandigheden naar eigen believen te installeren. Geen gemeenschappelijk keurslijf dus.

— FLIWAS wordt operationeel na trainingen en, als gezegd, na een grote oefening. Wentholt: 'overheden en crisisteams kunnen mét FLIWAS tijdig juiste beslissingen nemen en noodzakelijke maatregelen treffen. Besluiten en maatregelen wel te verstaan op basis van begrijpelijke en vooral ook vergelijkbare informatie'.

— Het grote voordeel is volgens de STOWA dat zo 'in nauwe samenwerking tussen de waterschappen en de verantwoordelijken voor calamiteitenmanagement het nu nog vaak bestaande gat kan worden gedicht tussen enerzijds de waarschuwings- en voorspellingssystemen en anderzijds de calamiteitenplannen'.

In de toekomst zal het systeem ook het publiek en de media van dienst zijn

— De ontwikkelaars van FLIWAS en de STOWA denken dat het systeem in de toekomst ook publiek en media van dienst kan zijn. De burger krijgt relevante informatie dan wel door specialisten 'gefilterd' aangeboden. De bedoeling is dat burgers en bedrijven in risicogebieden langs rivieren zich op die manier meer bewust worden van de overstromingskansen in hun woon- en werkgebieden en wat men kan doen om de gevolgen te beperken.

— Hierbij komen genoemde hoogwaterpartnerschappen om de hoek kijken. Zulke verbanden bestaan reeds in verscheidene stroomgebieden van grote rivieren in Duitsland. Soms zijn burgers er al bij betrokken. In andere gevallen is die burgerbetrokkenheid op komst.

— Een goed voorbeeld van zo'n partnerschap is de Hochwassernotgemeinschaft in Keulen, een samenwerkingsverband van 60 gemeenten, steden en Bürgerinitiative langs de Rijn. Zij vertegenwoordigen in totaal circa één miljoen mensen. Het verband ontstond na de overstromingen in de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw, legt Ute Eifler uit. Zij heeft het druk. Dr. Eifler organiseert zo'n beetje in haar eentje die Nordrheinische hoogwatergemeenschap.

— Welke activiteiten ontplooit 'haar' Gemeenschap zo al? Bewoners en bedrijven langs de Rijn worden continu voorgelicht over bouwkundige maatregelen waarmee ze hun onroerend goed in tijden van hoog water kunnen beschermen. Maar niet elk risico is zo te vermijden. Reden voor Eifler c.s. om de bevolking ook te wijzen op het nut van verzekeringen en het achter de hand houden van financiële reserves. De Gemeenschap organiseert daarnaast seminars en workshops en 'mobiliseert' de bevolking via 'gerichte publiciteit'.

— Ook in de zuidelijker gelegen deelstaat Baden-Württemberg hebben recente

hoogwatersituaties geleid tot een gerichte Hochwasserschutzstrategie. Die strategie omvat in de eerste plaats de nodige (dure) technische voorzieningen. Daarnaast wordt de bevolking langs Rijn, Neckar en Donau via bijeenkomsten, internet, folders en ander voorlichtingsmateriaal gewezen op de risico's van hoog water.

— De Hochwasserpartnerschaften in Baden-Württemberg beperken zich voornamelijk tot gerichte samenwerking tussen verschillende overheden en diensten. Dus nog geen directe burgerbetrokkenheid, zoals in Keulen? 'Dat klopt', zegt Ing. Marc Lyachenko in Karlsruhe, 'zover zijn wij nog niet, maar de betrokkenheid van Bürgerinitiative is in fase twee, over enkele jaren wel voorzien'.

— Dat wil niet zeggen dat de burgers in dat deel van Duitsland niet geïnformeerd worden. Integendeel. De overbewoners van de grote rivieren worden voortdurend opgeroepen ook zelf verantwoordelijkheid te nemen in de strijd tegen de wateroverlast. Laarzen, kaarsen, rubberboten, zandzakken, pompen, accu's en voorraden levensmiddelen en medicijnen.

— Je kunt ze bij de kans op hoog water maar beter in huis hebben, luidt de boodschap. Daarnaast kan het natuurlijk geen kwaad de kelders onder je huis waterdicht te maken en voorzieningen te treffen rond bijvoorbeeld ondergrondse en bovengrondse olietanks.

— Hoogwaterplatforms met directe betrokkenheid van burgers. Zou het wat zijn voor Nederland? Zo eenvoudig ligt dat niet maar interessant is het wel, bleek onlangs nog tijdens een bijeenkomst met enkele voorlichters van de Nederlandse waterschappen die aan het NOAH-project deelnemen. Het doel van de vergadering was de werking van FLIWAS uit te leggen. Maar de discussie kwam al gauw op de vraag hoe die altijd 'ongrijpbare burger' er bij te betrekken?

— Waterschap Rivierenland vindt actieve betrokkenheid van burgers bij de hoogwaterbestrijding op zich interessant, meldt communicatie-adviseur Camiel Masselink. Maar, waarschuwt hij, 'onze situatie verschilt nogal met die van bijvoorbeeld Keulen. In Keulen komt hoogwater zeer frequent voor, bijna jaarlijks, en de impact ervan is anders. Het betekent met name meer overlast. Overlast die door de inzet van de bevolking voor een deel te beperken is'.

— Masselink: 'de impact die een dijkdoorbraak bij ons zou hebben, heeft niets meer met overlast te maken, maar betekent een nationale ramp. In onze situatie is het actief inzetten van burgers zoals in Keulen daarom niet aan de orde. Dat laten we over aan de professionals. Wat we wel willen bekijken en eventueel toepassen is hoe onze collega's in Keulen de burgers bewust maken van de hoogwaterproblematiek. Ze doen er veel aan. Al vanaf de kleuterschool krijgt de problematiek aandacht. Dat levert later draagvlak op'.

— Joep Delsing, collega van Masselink bij Roer en Overmaas, kent de Duitse situatie niet maar is er ook benieuwd naar, mailt hij vanuit Sittard. Het directe contact met de burgers langs de Maas tussen Eijsden en Roermond is volgens Delsing op zich wel al goed geregeld. Bij de aanleg van de nieuwe Maaskades bijvoorbeeld is de plaatselijke bevolking betrokken geweest.

— En bij een hoogwatersituatie participeren alle betrokkenen, ook burgers, in de overlegstructuur die vooraf gaat aan het beleidsoverleg. Inschakeling van de plaatselijke bevolking biedt ontegenzeggelijk voordelen, besluit Delsing: 'het vergroot de betrokkenheid. En je maakt optimaal gebruik van de lokale kennis'.

— **Meer informatie?**

Zie www.noah-interreg.net of mail: noah@stowa.nl